

1000167484689

Alkotmánybíróság

1015 Budapest, Donáti utca 35-45.

ikt. szám: FPH070 /821 - 2 /2022

hiv. szám: IV/01703-0/2022

dr. Sulyok Tamás úr,
az Alkotmánybíróság elnöke és

dr. Bitskey Botond úr,
az Alkotmánybíróság főtitkára
részére

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Főtitkár Úr!

Az Alkotmánybíróság honlapjára felkerült a IV/01703-0/2022 ügyszámú indítvány, amelyben az indítványozó arra kérte az Alkotmánybíróságot, hogy a Magyarország Alaptörvénye 24. cikk (2) bekezdés e) pontjában biztosított, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban Abtv.) 26. § (2) bekezdésében is nevesített hatásköre alapján vizsgálja felül a Fővárosi Önkormányzat tulajdonában álló közterületek használatáról szóló 3/2013. (III. 8.) önkormányzati rendelet (a továbbiakban Rendelet) 2. § o) pontjának, 5. § (2) bekezdésének és a 6. § (11) bekezdésének Alaptörvénnyel való összhangját és állapítsa meg azok alaptörvény-ellenességét és az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján a hatálybalépés időpontjára (2022. június 1.) visszaható hatállyal semmisítse azokat meg.

Az indítványozó szerint a támadott rendelkezések sértik az indítványozók tulajdonhoz és vállalkozáshoz való jogát, mert a Rendelet

a) a homlokzati reklám-felület olyan fogalmát adja meg, amely magában foglalja a közterület határvonalán álló épületre, annak közterülettel határos homlokzatára, bármely tartozékára vagy közterület határvonalán álló kerítésre szerelt, továbbá a közterület fölé teljesen vagy részben benyúló reklám, reklámhordozó vagy reklámhordozót tartó berendezés, tartószerkezet, ideértve a reklámot megvilágító berendezést és mindezek tartozékait,

b) homlokzati reklám-felület létesítéséhez, fennmaradásához a Fővárosi Önkormányzat hozzájárulását követeli meg,

- c) legfeljebb 9 m²-es hirdetőfelületig teszi megadhatóvá a közterülethasználati-hozzájárulást, és
- d) közterület-használati díjat kell fizetnie indítványozóknak az elhelyezett reklám-hordozók után.

Az Abtv. 57. § (1b) bekezdésében foglaltak alapján az ügyvel kapcsolatos álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom a tisztelt Alkotmánybíróságot.

I. Az indítvány befogadhatósága

[1] A Rendelet megsemmisítésére irányuló indítvány az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszként került benyújtásra, amely az Abtv.-ben rögzítettek szerint akkor nyújtható be, ha a jogsérelem alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be, valamint nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.

[2] Az indítványozó alkotmányjogi panaszban a saját alapjogai sérelmére hivatkozhat, így az indítványban rögzített valamennyi, a társasházak tulajdonosainak tulajdonjogának korlátozására vonatkozó kifogása (indítvány 2. fejezet b) pontja) az Alkotmánybíróság ezen eljárása során álláspontom szerint nem befogadható.

[3] Az indítványozó hivatkozik az Alaptörvény 32. cikk (1)-(3) bekezdéseinek sérelmére is. Alkotmánybíróság döntéseiben több alkalommal megjelent már, hogy az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdése alaptörvényi szinten védett feladat- és hatáskörcsoportokat sorol fel {pl. 3105/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [7]}. Az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdése olyan hatásköröket tartalmaz, amelyeket a helyi önkormányzatok esetében az alkotmányjogi panaszok szempontjából Alaptörvényben biztosított jogként szükséges értelmezni (számos közülük egyes alapjogok önkormányzatokra vonatkozó átültetése), ugyanis megsértésük esetén éppen az Alaptörvény által biztosítani hivatott autonómia szenved csorbát. Ezen hatáskörök sérelmére az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján (további feltételek teljesülése esetén) a helyi önkormányzatok alkotmányjogi panaszt alapíthatnak. Magánszemélyek alkotmányjogi panaszt saját alapjogaik sérelmére alapíthatnak az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján, ebből kifolyólag az indítványozó alkotmányjogi panaszának az önkormányzati autonómiára vonatkozó, az Alaptörvény 32. cikkét hivatkozó része nem befogadható, erre a rendelkezésre a fent hivatkozott alkotmánybírósági gyakorlat alapján csak helyi önkormányzatok hivatkozhatnak alkotmányjogi panaszban.

[4] Az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján benyújtott alkotmányjogi panaszában az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének (szükségesség-arányosság elve) a sérelmére. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény I. cikkére vonatkozó gyakorlata értelmében „az Alaptörvény vonatkozó rendelkezései az állam kötelezettségeit határozzák meg az alapjogok védelme és biztosítása érdekében, így közvetlenül ezen rendelkezések vonatkozásában sincs helye alkotmányjogi panasznak” {3231/2014. (IX.22.) AB végzés, Indokolás [8]; 3024/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [32]}.

[5] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény B) cikkével összefüggésben korábban úgy foglalt állást, hogy alkotmányjogi panaszt elsősorban a visszaható hatályú jogalkotás tilalmára és a felkészülési idő hiányára

lehet alapítani, önmagában a jogállamiság követelményének sérelmére nem lehet hivatkozni {elsőként lásd: 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [171]; utóbb: 3081/2018. (III. 5.) AB végzés, Indokolás [21]; megerősítette: 3108/2020. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [21]}. Bár az indítványozó nem hivatkozik közvetlen a B) cikk (1) bekezdésében jogállamiság és az abból levezethető jogbiztonság sérelmére, tartalmilag az indítvány néhány helyen normavilágossági kérdéseket vet fel a Rendelet 2. § o) pontjának értelmezése kapcsán. A 3062/2021. (II. 19.) AB végzés szerint alkotmányjogi panasz eljárás keretében normavilágosság sérelmével kapcsolatos kifogások nem bírálhatók el érdemben, mert az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panasz keretében alapjogok sérelmével kapcsolatos problémák vizsgálhatók. Az indítvány ráadásul nem hozza közvetlen összefüggésbe a normavilágosság tekintetében előadott érveket az állított egyéb, a tulajdonjog vagy vállalkozás szabadságának korlátozásával.

[6] A normavilágossággal kapcsolatos kifogás a befogadhatósági problémán túl tartalmilag sem helyes. A Rendelet 1. § (1) bekezdése egyértelműen rögzíti, hogy a rendelet hatálya Budapest Főváros közigazgatási területén a Fővárosi Önkormányzat tulajdonában álló közterületekre terjed ki. A Rendelet 2. § o) pontjában meghatározott homlokzati reklámfelület fogalom egyértelműen a közterület határvonalán álló, az épület közterület felé néző oldalának szabályozására irányul.

[7] Az indítványozók a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény 14. § (3) bekezdésével való ellentétét is állítják (indítvány 27. oldal iii. pontja), önkormányzati rendelet jogszabályba ütközésének vizsgálata azonban nem az Alkotmánybíróság, hanem a Kúria hatáskörébe tartozik az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdése és az Abtv. 37. § (1) bekezdése alapján.

II. Jogalkotói cél

[8] A támadott jogszabályi rendelkezés hatálybalépése előtt hatályos közterület-használati szabályozás tiltotta fővárosi közterületen reklámhordozók elhelyezését. A Rendelet korábban is hatályos 27. § (1) bekezdése alapján jogellenesen használja a közterületet az, aki a rendelet előírásait megszegve

- a) közterület-használati hozzájárulás nélkül, vagy
- b) a meglévő közterület-használati hozzájárulásától eltérő módon, így különösen
 - ba) a hozzájárulásban rögzített céltól vagy tevékenységtől eltérő más tevékenység kifejtésére, vagy
 - bb) a hozzájárulásban meghatározott mértéket meghaladó területen használja a közterületet.

[9] A Rendelet 5. § (3) bekezdése határozza meg azokat a feltételeket, amelyek fennállása esetén közterület-használati hozzájárulás nem szükséges, ezek fennállása az óriásplakátok kihelyezése kapcsán általában is kizárható.

[10] A 2022. június 1-jét megelőzően hatályos Rendelet 5. § (2) bekezdés 2. pontja szerint közterület-használati hozzájárulást kell beszerezni hirdetőberendezés és reklámhordozó elhelyezéséhez, fennmaradásához, ideértve a választási kampányt szolgáló önálló hirdetőberendezés közterületen történő elhelyezését, fennmaradását is, továbbá a közterületre jogszerűen - különösen hozzájárulás vagy jogszabály

rendelkezése alapján - kihelyezett bármilyen építményre vagy tárgyra (különösen pavilonra, nyílt szerkezetű elárúsítópultra, építési vagy egyéb célt szolgáló állványzatra) felszerelt reklám, reklámhordozó berendezés elhelyezéséhez, fennmaradásához; továbbá bármilyen, képek vagy reklámok közterületre történő vetítéséhez, és az erre a célra szolgáló berendezések közterületre történő elhelyezéséhez, fennmaradásához. A 2022. június 1-jétől hatályos Rendelet 5. § (2) bekezdés 2. pontja tulajdonképpen annyi módosítást eredményezett a korábban hatályos szöveghez képest, hogy kiegészítette a felsorolást a homlokzati reklámfelület fogalmával is, amelynek definícióját a 2. § o) pontjában adta meg, továbbá hatályon kívül helyezésre került a „különösen pavilonra, nyílt szerkezetű elárúsítópultra, építési vagy egyéb célt szolgáló állványzatra” utalás. Erre azért volt szükség, mert a fővárosi közterületeken illegálisan elhelyezett reklámhordozók (pl.: épületháló, korlátreklám) magas (száz fölötti) számából arra lehetett következtetni, hogy a jogalanyok számára egyértelműbb szabályok szükségesek a közterület-használati rendelkezések figyelembe vétele érdekében. A jogalkalmazók számára történő egyértelműbb szabályozás kialakítása céljából a Rendelet módosítása által egyértelműsítésre került, hogy a közterület határának használata is közterület-használati hozzájáruláshoz kötött. Ezzel Budapest Főváros Önkormányzata tartalmilag nem új szabályozást alakított ki, csak a korábban is létező szabályozást tette kifejezetten egyértelművé: a közterület rendeltetésellenes használata – hozzájárulás hiányában - tilos.

[11] Itt fontos azt rögzíteni, hogy az indítványozók állításával (indítvány 33. oldal iv. rész) ellentétben a reklámcélú használat – a közterület vertikális és horizontális kiterjedésében egyaránt – nem rendeltetészerű közterülethasználat. A 8/2019. (III. 22.) AB határozat (a továbbiakban: Abh1.) szerint „a közterület-használat szempontjából a közterületen kiskereskedelmi tevékenységet végzők azonos csoportba tartoznak azokhoz képest, akik más tevékenységet végeznek az adott önkormányzat illetékességi területén belül található közterületen, vagy az adott önkormányzat illetékességi területén elhelyezkedő magánterületen folytatnak kiskereskedelmi tevékenységet. E homogén csoport tagjait ugyanis összehasonlíthatóvá teszi az, hogy két releváns szempont közös metszetében helyezkednek el. Egyfelől az igénybe vett terület sajátos jellemzőiről, másfelől az ott kifejtett magatartásról van szó. Ezek a csoportképző tulajdonságok egyrészt azt fejezik ki, hogy az önkormányzati tulajdonban álló közterület elsősorban közhasználatra szolgáló földterület, amely véges közjóság és rendeltetészerűen bárki használhatja ellenérték nélkül főszabály szerint. {Abh1. Indokolás [35]-[37]}.

III. Reklámcélú közterület-használat korlátozásának alkotmányos alapja

[12] Az önkormányzati tulajdonban álló közterület az Abh1. szerint elsősorban közhasználatra szolgáló földterület, amely véges közjóság és rendeltetészerűen bárki használhatja ellenérték nélkül főszabály szerint {Abh1. Indokolás [36]}. Az Abh1. szerint a közterület magáncélú igénybevétele túlzott mértékű használathoz (túlhasználathoz) vezethet, ami úgy kezelhető, hogy a területhez való hozzáférést megfelelően szabályozzák, allokálják. Ezt a funkciót az engedélyezési és díjfizetési kötelezettség intézményesítése tölti be, amihez a közterület egyéni, magáncélú kiskereskedelmi hasznosítása is kötött. A közterület rendeltetéstől eltérő használatának a lehetőségét tereli szabályozott mederbe az engedély és a rendeltetéstől eltérő igénybevétel ellentételezéseként a díjfizetési kötelezettség. A közterület-használat korlátozásának alkotmányos alapja abból fakad, hogy a közterület elsődleges funkciója az, hogy a „köz” igényeit a lehető legteljesebb mértékben kielégítse.

[13] Ezt a funkciót erősíti az is, hogy közigazgatási perekben a Kúria – Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) 32. cikk (6) bekezdésére, az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.), Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. Törvény (a továbbiakban: Mötv.) valamint a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény rendelkezéseire alapított – egységes álláspontja az, hogy a közterület-használati jogviszony hatósági, közjogi, közigazgatási jogviszony. (Kfv.37.470/2013/8., Kfv.37.573/2013/9., Kfv.37.197/2015/5., Kfv.37. 940/2015/3., Kfv.37.056/2016/5., Kfv.37.582/ 2020/3., Köf.5030/2017/3., Köf.5033/2017/4., Köf.5031/2019/5., Köf.5010/2021/4. számú határozatok). A Kúria ezen döntéseiben a közterület „véges közjóság” jellegéből, valamint annak a közvagyonba (nemzeti vagyonba), illetve az önkormányzatok forgalomképtelen törzsvagyonába tartozásából indult ki és vezette le a jogviszony jellegét. Az önkormányzatok ezeket a közterület-használatról szóló szerződéseket elsődlegesen nem tulajdonosi mivoltukban, hanem hatóságként, a közterület sajátosságainak figyelembevételével számos, a közérdek körébe tartozó szempont (például a városképi, városrendezési, környezetvédelmi, közegészségügyi, közlekedési, vagyónbiztonsági érdekek, a közterület rendeltetésszerű használóinak érdekei) érvényesítése mellett kötik meg. Az önkormányzatok a rendeltetéstől eltérő használatot nem a közvagyon tulajdonosaként engedik, hanem közhatalomként szabályozzák. E szerződéskötés körében az önkormányzat nem szokványos magánjogi szerződő fél, hiszen – az önkormányzati rendeletalkotás folytán – szabályozója is az önmagát érintő jogviszonynak, így a szerződés másik alanyának garanciális jogait csak közjogi eszközökkel lehet biztosítani.

[14] A rendeltetéstől eltérő használat korlátozásának indoka a közterület rendeltetéséből fakad, amelyet az Étv 54. § (4) bekezdése úgy határoz meg, hogy a közterület rendeltetése a) a telkek térbeli kapcsolatának, megközelítésének; b) a közúti és gyalogos közlekedés (út, járda stb.); c) a kikapcsolódás, a szórakozás, a sport tevékenység, a szabadidő-eltöltés; d) a felvonulás, a gyülekezés, a közösségi megnyilvánulás; e) szobor elhelyezésének, emlékhely kialakításának, művészeti alkotások elhelyezésének; f) a közművek elhelyezésének; g) zöldterületek kialakításának biztosítása. A közterület Étv.-ben meghatározott rendeltetése a fent már említett elsődleges funkcióval – a „köz” igényeinek lehető legteljesebb mértékű kielégítésével – összhangban áll. Ezt a 1/2022. számú közigazgatási és polgári jogegységi határozat is megerősíti, amikor rögzíti, hogy „[a] közterület legfőbb jellemzője, hogy azt – rendeltetésének megfelelően – bárki használhatja (közhasználatúság).

[15] Az Étv. 2. § 13. pontja szerint a közterület a közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló földterület, amelyet az ingatlan-nyilvántartás ekként tart nyilván. Az Étv. 54. § (7) bekezdése szerint továbbá a közterületre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni az egyéb ingatlanoknak a közhasználat céljára átadott terület részére. A közterület rendeltetését az Étv. (4) bekezdése határozza meg. E körben a reklámozási vagy egyéb kereskedelmi, szolgáltatási célú használat nem szerepel. Az Étv. 54. § (1) és (5) bekezdése szerint a közterületet jellegének, rendeltetésének, a rá vonatkozó előírásoknak és hatósági engedélyeknek megfelelően bárki használhatja. Az Mötv. 23. § (4) bekezdés 19. pontja, illetve 23. § (5) bekezdés 2. pontja alapján a fővárosi, illetve a kerületi önkormányzat feladata a tulajdonukban álló közterületek használatára vonatkozó szabályok és díjak megállapítása. E vonatkozásban nem követelmény,

hogy a rendeltetéstől eltérő használat közvetlenül másoknak vagy más típusú használatnak a sérelmét jelentse.

[16] Abból fakadóan, hogy az önkormányzatnak széleskörű szabályozási lehetőségei vannak, arra is jogszerű lehetősége van, hogy adott célú közterület-használatot jelentősen korlátozzon, vagy meghatározott területre szorítson. A Rendeletben ilyen nyilvánvaló eset például a fenyőfa-árusításra vonatkozó szabályok, de kerületi rendeletekben előfordul olyan korlátozás is, ami szerint reklámhordozókat egymástól csak adott távolságra lehet elhelyezni.

[17] A közterület horizontális vetülete használatának korlátozása magától értetődő és az indítványozó sem kifogásolja általános jelleggel a közterület-használat korlátozásának alkotmányosságát. A közterületet azonban nemcsak horizontálisan lehet használni, hanem térbeli kiterjedése miatt értelemszerűen vertikálisan is. A 46/1993. (VII. 2.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „egy látványként funkcionáló önálló reklámtáblának, mobil berendezésnek vagy hirdetési lobogónak van olyan vetülete, amely [...] a közterület rendeltetésszerű használatát (pl. kilátás akadályozása, árnyékvetés stb.) korlátozza. [...] Erre nincs is szükség, mert a vitatott létesítmény csak az ingatlannal való egybeépítés révén állítható fel, a talajtól elválasztva a rendeltetésének megfelelő használatra rögtön alkalmatlanná válik. Ebből következően, a légtér közvetlenül ingatlanhoz kötődő igénybevétele vagy használata esetén (a levegőben szálló repülőgép vagy sárkányrepülő nyilvánvalóan nem tartozik ide), a díj megállapításakor a létesítmény felületének teljes vagy valamilyen arányú önkormányzati rendeleti figyelembevétele [...] nem alkotmányellenes”.

[18] Tény, hogy az alkotmánybírósági határozat a hatályostól eltérő jogszabályi környezetben született. Egyfelől azonban a döntés elvi alapját képező közterület-fogalom alapjaiban nem változott, a Szeged Megyei Jogú Város Közgyűlésének a közterülethasználat engedélyezéséről szóló 1/1991. (I. 7.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban: Rendelet2.) hatálya az ingatlan-nyilvántartásban közterületként nyilvántartott földrészletekre és a közhasználatra átadott egyéb célú belterületi földrészletekre egyaránt kiterjedt. (Rendelet2. 1. §), ez a meghatározás a hatályos szabályozással (Étv. 2. § 13. pont) azonos tartalmú. Az Rendelet2. 2. § (2) bekezdés b) pontja közterület-használati engedélyhez kötötte a közterületre benyúló homlokzaton kirakat, védőtető hirdetés stb. elhelyezését. Az Alkotmánybíróság által is vizsgált Rendelet2. 9. § (2) bekezdése a közterülethasználati díj számítására vonatkozó szabályként a közterületre eső vízszintes vetület és a hirdetési felület figyelembevételéről rendelkezett.

[19] A Kúria több alkalommal vizsgálta – eltérő okokból – azonos tárgyú önkormányzati rendeleteket: vizsgálta például a Főváros XIX. Kerület Kispeszt Önkormányzat Képviselő-testületének az önkormányzat tulajdonában álló közterületek használatáról szóló 9/2013. (III. 29.) önkormányzati rendeletét, amelynek 5. § (1) bekezdés 1. pontja rögzíti, hogy közterülethasználati engedélyt kell beszerezni a közterületre legalább 10 cm mélyen benyúló hirdetőberendezésre és reklámhordozóra. A Kúria a rendeletet a kormányhivatal keresete alapján vizsgálta, a kormányhivatal keresete e rendelkezésre nem terjedt ki, és a közzétett kúriai döntések alapján nincs is arra vonatkozó adat, hogy a kormányhivatal törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva egyáltalán vitatta volna azokat az önkormányzati rendeleteket, amelyek a közterületre néző homlokzatra kihelyezett hirdetéseket, cégtáblákat kötik közterület-használati hozzájáruláshoz.

[20] A hatályos önkormányzati rendeletek között olyan is van, amely a közterületi hozzájárulás beszerzése iránti kötelezettséget már 2 cm-es benyúláshoz köti [Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testületének a Józsefvárosi Önkormányzat tulajdonában lévő közterületek használatáról és használatának rendjéről szóló 4/2020. (II.27.) önkormányzati rendeletének 7. § (1) bekezdés a) pontja], sőt, olyan is, amely teljes egészében az Rendelet2.-vel analóg módon szabályoz: Budapest Főváros II. Kerületi Önkormányzat Képviselő-testületének a közterületi reklám- és hirdetési tevékenységekről, valamint a közterületeken a reklámhordozók és a hirdető-berendezések elhelyezéséről szóló 34/2007. (XII. 22.) rendeletének 3. § (1) bekezdés 1. pontja alapján a közterület használatának minősül az is, ha a nem közterületen levő reklámhordozónak vagy bármely tartozékának függőleges vetülete a közterületre esik.

[21] Teljesen általános, hogy – akár díjkötelesen, akár díjmentesen – az önkormányzati rendeletek a reklámtáblákat attól függetlenül közterülethasználatként értékelik, még ha nem is minden esetben nyilvánvalóan nyúlnak be a közterületbe, sőt az ingatlan bejáratának kialakításától függően közterületről nem is feltétlenül láthatók. Ekként szabályozott például Budapest Főváros XV. kerület Rákospalota, Pestújhely, Újpalota Önkormányzat Képviselő-testületének a Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat tulajdonában álló közterületek használatáról és rendjéről szóló 35/2013. (IX. 30.) önkormányzati rendelete is (1. melléklet VI/6. pont).

[22] Szükséges végül utalni a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:17. § (1) bekezdésére, amely az ingatlan feletti tulajdonjogot vertikálisan is meghatározza, eszerint a föld feletti légi tér az ingatlan hasznosítási lehetőségeinek határáig az ingatlan tulajdonosáé. A rendelkezésből ugyan az következik, hogy mindig esetről-esetre mérlegelendő, meddig terjednek a hasznosítási lehetőségek határai, azonban városi környezetben észszerűen ebbe a körbe kell tartozzon minden, ami a környező épületek magasságát nem haladja meg.

[23] Ezzel összefüggésben szükséges utalni arra, hogy a közterület határvonalán álló épületre, annak közterülettel határos homlokzatára kihelyezett bármely, az épület alkotórészének nem tekinthető szerkezet szükségszerűen a közterületbe benyúlnak, ilyen szerkezet, berendezés kihelyezése pedig a közterület használatának minősül (miként a rendelet által szintén említett azon esetek is, amikor a közterületre benyúló berendezés máshová kerülne rögzítésre). Az Rendelet támadott rendelkezései ezen nem mennek túl. A 46/1993. (VII. 2.) AB határozatban is azt állapította meg az Alkotmánybíróság, hogy „egy látványként funkcionáló önálló reklámtáblának, mobil berendezésnek vagy hirdetési lobogónak van olyan vetülete, amely a közterület rendeltetészerű használatát (pl. kilátás akadályozása, árnyékvetés stb.) korlátozza.

IV. Közterület-használati díj alkotmányos alapja

[24] Az Alkotmánybíróság 7/2015. (III. 19.) AB határozata szerint a közterület-használati díj annak az engedélynek az ára, amelynek birtokában a kereskedő a közterületet vállalkozási tevékenységére használhatja, azaz a vásárlókhöz közterületen is hozzáférhet. A Kúria ezt az értelmezést fenntartotta és Köf.5033/2017/4. számú határozatában rögzítette, hogy a közterülethasználat díja a közterület mint véges

közjóság többlehasználatának, hasznosításának ellenértéke, azzal, hogy a díjfizetési kötelezettség előírása az Mötv.-ből fakadó önkormányzati kötelezettség.

[25] Ahogy fent már rögzítésre került, az Abh1. szerint a közterület magáncélú igénybevétele túlzott mértékű használathoz (túlhasználathoz) vezethet, ami úgy kezelhető, hogy a területhez való hozzáférést megfelelően szabályozzák, allokálják. Ezt a funkciót az engedélyezési és díjfizetési kötelezettség intézményesítése tölti be, amihez a közterület egyéni, magáncélú kiskereskedelmi hasznosítása is kötött. A közterület rendeltetéstől eltérő használatának a lehetőségét tereli szabályozott mederbe az engedély és a rendeltetéstől eltérő igénybevétel ellentételezéseként a díjfizetési kötelezettség. Ezek a megállapítások összhangban állnak a közterület-használat jellegére vonatkozó önkormányzati rendeletek törvényességi felülvizsgálata során hozott döntésekkel is {lásd például: Kúria Önkormányzati Tanácsa Köf.5033/2017/4. számú határozata, Indokolás [18]–[38]; Kúria Kfv.IV.37.470/2013/8., Kúria Kfv.IV.37.940/2015/3.}

[26] Az Alaptörvény 32. cikk (2) bekezdése úgy szól, hogy „[f]eladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletet alkot.” Tekintettel arra, hogy az önkormányzat tulajdonában álló közterületek használatára vonatkozó szabályok és díjak megállapítása a helyi önkormányzat eredeti jogalkotói hatáskörébe tartozik az Alaptörvény előbb idézett szabálya első tagmondatára visszavezethető módon, valamint arra, hogy a közterület-használat értéke értelemszerűen önkormányzatonként és a közterület, illetve a használat jellegétől függően is eltérő lehet, az önkormányzat a díjtételek kialakítása során leképezheti a helyi sajátosságokat, kifejezheti a helyi preferenciákat. Ezek érvényesítése során sem szakadhat el azonban attól, hogy a közterület-használati díj a közterület-használat értékét hivatott kifejezni.

[27] A közterület-használat értéke, ennek következtében az alkalmazandó díj(táblázat) önkormányzat-specifikus kategória, ami azt jelenti, hogy nincs központi jogszabályban lefektetett speciális keretrendszer a díjak alsó és felső határáról. A partikuláris szabályozás jellemzője, hogy akár önkormányzatonként eltérő megoldásokhoz vezethet, hiszen az önkormányzati autonómia lényegéhez az is hozzátartozik, hogy a helyi közösség önmagának alkot jogot. Ez tehát az eredeti jogalkotói hatáskör megnyilvánulása. Ebben az esetben az önkormányzat nem törvényi felhatalmazásból származtatja rendeletalkotási hatalmát, hanem saját autonómiájából, amit az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése ismer el {Abh1. Indokolás [42] és [43]}.

[28] Az Alkotmánybíróság korábbi döntéseiből az következik, hogy a helyi önkormányzat a közterület-használati díj megállapítása során érvényesíthet helyi gazdaságpolitikai, városképi, városfejlesztési érdekeket is.” {38/1998. (IX. 23.) AB határozat, ABH 1998, 454.; megerősítette: Abh1. Indokolás [31]}

[29] A közterület-használati díjat – annak funkciója miatt – az ellentételezett igénybevétel, mindenekelőtt a közterület-használat értékéhez kell igazítani az önkormányzatnak. Az értéket befolyásoló tényezők között – egyebek mellett – szerepel a használat módja, időtartama, az elfoglalt terület nagysága és elhelyezkedése [Abh1. Indokolás [41]].

V. Az Alaptörvény XIII. cikkében meghatározott tulajdonhoz való jog vélt alaptörvény-ellenes korlátozása

[30] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerinti tulajdonjog korlátozásának alkotmányos mércéje – a jogkorlátozás alapját vizsgálva – enyhébb követelményt támaszt az alapjogok Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésébe foglalt szükségességi mércéjénél, mivel ez esetben elegendő a közérdek meglétét igazolni {34/2015. (XII. 9.) AB határozat indokolás [46]}. A közérdek és a tulajdonkorlátozás arányossága vizsgálatánál pedig az Alkotmánybíróság határozza meg azokat az ismérveket, amelyek a beavatkozás arányosságát eldöntik. [64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1992, 382.]” (ABH 1996, 796.) A közérdekűségi teszt két egymásra épülő lépcsőből áll. Az első lépcső keretében a vizsgálatnak „arra kell kiterjednie, hogy megfelelően indokolt-e, alátámasztott-e a közérdekre való hivatkozás.” {18/2015. (VI. 15.) AB határozat, Indokolás [26]} A második lépcső során pedig az arányosság kerül fókuszba, így „az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya” {18/2015. (VI. 15.) AB határozat, Indokolás [33]} kell egyensúlyba, arányossági viszonyba kerüljön az értékgarancia érvényesülése mellett.

[31] Az indítványozó indítványában a szükségesség-arányossági teszt hagyományos négy lépcsőjén keresztül mutatta be az állított alaptörvény-ellenességet. Ez szükségességi-arányossági teszt négy lépcsőből áll (legitim cél, alkalmasság, szükségesség, arányosság). A tulajdonkorlátozás alkotmányosságának megítélése során az Alkotmánybíróság azonban az alábbiak szerint az alkalmasság és a szükségesség vizsgálata helyett csak a közérdekűség fennállását követeli meg. A jogalkotó monopóliuma a közérdek meghatározása és az, hogy ez milyen szabályozást kíván meg, így az Alkotmánybíróság csak a közérdek meglétét vizsgálja, a korlátozás feltétlen szükségességét azonban nem követeli meg. A vonatkozó gyakorlat alapján {29/2017. (X. 31.) AB határozat [60]} „annak vizsgálata során, hogy a tulajdonjog-korlátozásnak volt-e legitim célja, az állam szabadságot élvez annak megítélésében, hogy mit kíván meg a közérdek. Az is a törvényhozó értékelésétől függ, hogy a közérdek érvényre juttatásához a tulajdonhoz való jog korlátozása szükséges-e. Ugyanakkor e tekintetben a törvényhozó értékelése mégsem teljesen szabad: a határ ott húzódik, ahol a közérdek érdekében történő fellépésnek nyilvánvalóan nincs észszerű alapja.”

[32] Az Alkotmánybíróságnak e konkrét korlátozás alkotmányosságának megítélésénél tehát azt kell vizsgálnia, hogy a támadott rendelkezésben szereplő, a homlokzati reklámfelület létesítésének, elhelyezésének, fennmaradásának közterület-használati hozzájáruláshoz kötése közérdekűnek és arányosnak tekinthető-e.

[33] A korlátozás közérdekűségével kapcsolatban a fentebb részletesen is kifejtett szempontokat szükséges rögzíteni: a közterület-használat korlátozásának a Kúria 1/2022. számú közigazgatási és polgári jogegységi határozata szerint közérdek körébe tartozó szempont (például a városképi, városrendezési, környezetvédelmi, közegészségügyi, közlekedési, vagyonbiztonsági érdekek, a közterület rendeltetészerű használóinak érdekei) érvényesítése miatt szükséges. A homlokzati reklámfelület tekintetében városképi, városarculati, a városimázs fenntartásához szükséges érdekek, műemlékvédelmi és turisztikai szempontok merülnek fel: Budapest történelmi város, egyedülálló építészeti jegyeit és egységességét a homlokzati reklámok jelentősen

sértik. A közösségnek az az érdeke, hogy kulturális, építészeti értékeinket, a közterületek külső jegyeit megőrizzük és szabadon – a gazdasági szereplők érdekeinek nem alávetve – élvezhessük. Ez a közterület, az érintett épületekkel körülhatárolt tér rendeltetésszerű használatát, és – pl. turisztikai – értékét is jelentősen befolyásolja. Ahogy az állásfoglalás fent is rögzíti, a homlokzati reklámfelületek használata kizárólag gazdasági érdekeket szolgál, céljuk a fogyasztó figyelmének felhívása a gazdasági szereplő termékére. Nem közérdek – hanem magánérdek – és nem a közterület fentebb ismertetett rendeltetését szolgálja. A szabályozás elsősorban a közösségi érdeket védi, alapvető célja, hogy a közterület használati jogát lehetőség szerint egyenlően, mindenki számára biztosítsa. A Rendelet által érintett homlokzati reklámfelületek számos esetben műemlék épület homlokzatát takarják el, maga a reklámtartó berendezés az épület homlokzatában maradandó károkat is okozhat.

[34] A homlokzati reklámfelülettel kapcsolatos szabályozás kialakításánál már rögzítésre került, de a korlátozás közérdekűsége kapcsán ismételten kiemelő, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés hatálybalépése előtt hatályos közterület-használati szabályozás eleve tiltotta fővárosi közterületen reklámhordozók elhelyezését, ugyanis a közterület minden elemét, minden kiterjedésében rendeltetésszerűen kell használni – a közterület tulajdonosának olyan engedélye hiányában, ami a nem rendeltetésszerű használatot külön megengedné. Ebből kifolyólag, ha megkérdőjelezhető a homlokzati reklámfelület elhelyezésének közterület-használati hozzájáruláshoz kötésének közérdekűsége, úgy a közterületeken általában alkalmazott engedélyeztetési és díjfizetési rendszer közérdekűsége is megkérdőjeleződne. Ez azonban a közterület rendeltetésének és funkciójának megszűnésével járna.

[35] A közérdekűség vizsgálatánál ismételten felhívom az Alkotmánybíróság figyelmét arra, hogy a közterület határvonalán álló épületekre, annak közterülettel határos homlokzatára kihelyezett bármely, az épület alkotórészének nem tekinthető szerkezet szükségszerűen a közterületbe benyúlónak, ilyen szerkezet, berendezés kihelyezése a közterület használatának minősül (miként a rendelet által szintén említett azon esetek is, amikor a közterületre benyúló berendezés máshová kerülne rögzítésre). A Rendelet támadott rendelkezései ezen nem mennek túl, a közterületek határán álló ingatlanokon elhelyezett homlokzati reklámfelületet üzemeltető gazdasági szereplők tulajdonhoz való jogát kizárólag a közérdek – Budapest városképének, közvetve az érintett védelme – érdekében korlátozza.

[36] Ahogy a 1/2022. számú közigazgatási és polgári jogegységi határozat is rögzíti, a közterület olyan korlátozott önkormányzati tulajdon, melynek használatát elsősorban a közösség érdekében kell biztosítani. A közterület véges, nem áll korlátlanul rendelkezésre, ezért a – jogszerű, mégis – rendeltetésétől eltérő (egyéni érdeket szolgáló) használatot a köztulajdonos, az önkormányzat közhatalomként szabályozza, és hatósági keretek között rendelkezik az egyes használatokról annak biztosítása érdekében, hogy az a rendeltetésszerű használatban senkit ne akadályozzon, és az egyéb közérdekű célok (városképi, városrendezési, környezetvédelmi, közegészségügyi, közlekedés- és vagyonbiztonsági érdekek, a közterület rendeltetésszerű használóinak érdekei) is érvényesíthetők legyenek, illetve a közérdek ne sérüljön. (Kfv.37.470/2013/8.) Az épületek homlokzatán elhelyezett – köznyelvi kifejezéssel – óriásplakátok kizárólag gazdasági érdekeket szolgál. E tevékenység nem közérdek – hanem magánérdek – és nem a közterület fentebb ismertetett rendeltetését szolgálja.

[37] „Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. A másik oldalról nézve: ugyanezen szempontoktól függően az adott fajta közhatalmi beavatkozás alkotmányos lehetősége a tulajdonjogba más és más.” [59/1993. (XI. 29.) AB határozat, 373, 379.] Ugyanebben a határozatában azt is kimondta az Alkotmánybíróság, hogy „[a] alapjogi tulajdonvédelem sajátosságai miatt az állami beavatkozás alkotmányossága megítélésének súlypontja, az alkotmánybírói értékelés voltaképpen tere a cél és eszköz, a közérdek és a tulajdonkorlátozás arányosságának megítélése lett.” (59/1993. (XI. 29.) AB határozat, 373, 381–382.) Az 59/1993. (XI. 29.) AB határozat Alaptörvény hatálybalépését követő alkalmazhatóságát a 18/2015. (VI. 15.) AB határozat is kimondta {Indokolás [26]}.

[38] Az arányosság vizsgálatakor tekintettel kell lenni arra is, hogy az Alaptörvény a tulajdonjog védelmére vonatkozó rendelkezést követően, a XIII. cikk (1) bekezdés második mondatában kimondja azt is, hogy „[a] tulajdon társadalmi felelősséggel jár.” Ez a rendelkezés különösen a közérdekből történő tulajdonkorlátozásokat, a korábbiakhoz képest szélesebb körben megvalósuló korlátozás-tűrés eseteket alapozhatja meg {18/2015. (VI. 15.) AB határozat, Indokolás [44]}.

[39] Az arányosság vizsgálatakor rögzíteni kell azt is, hogy a jelenlegi szabályozás az indítványozó számára megteremti a közterület reklámcélú használatának lehetőségét, azt nem általános jelleggel, csak bizonyos kereteken túlmenően nem teszi lehetővé – ezek a keretek pedig úgy lettek meghatározva, hogy a közterület eredeti rendeltetése biztosítva legyen. Ebből kifolyólag az indítványozók tulajdonukról rendelkezhetnek, azt használhatják azt, oly módon és feltételekkel, amelyek a közterület rendeltetésének fenntartása és biztosítása érdekében indokoltak.

[40] Budapest Főváros Önkormányzata a Rendelet 9. § (1) bekezdése értelmében minden közterület-használati hozzájárulás iránti kérelem elbírálásnál figyelembe veszi a városképi, városarculati, városimázs, városrendezési, városfejlesztési, városrehabilitációs, műemlékvédelmi, közlekedési, környezetvédelmi, természetvédelmi, zajvédelmi, közrendi, közbiztonsági, közegészségügyi, köztisztasági, gazdaság szervezési, gazdaságfejlesztési, szociális, kereskedelmi, turisztikai és vagyongazdálkodási, vagyonhasznosítási, valamint közérdekre, közcélra vonatkozó szempontokat, az adott közterület-használattal kapcsolatos korábbi tapasztalatokat, lakossági jelzéseket. Mindezen szempontok gondos mérlegelése elengedhetetlen ahhoz, hogy a közterület eredeti rendeltetéseit betölthesse és ne váljon túlhasználat áldozatává, de a megengedett szűk körben lehetővé tegye a közterület – nem rendeltetésszerű – használatát.

[41] A Rendelet számos részletszabályt tartalmaz annak biztosítására, hogy a közterületet többnyire valamilyen gazdasági érdekből nem rendeltetésszerűen használni kívánók számára a használat lehetősége szűk körben biztosított legyen, de ez az érdek a terület rendeltetését és „köz” jellegét ne veszélyeztesse. Ilyen szabálynak tekinthető az is a Rendelet 9. § (3) bekezdése értelmében, hogy a reklám vagy a hirdetés céljából engedélyezett közterület-használat nem akadályozhatja az állami és önkormányzati ünnepekkel, megemlékezésekkel és az állami és önkormányzati rendezvényekkel kapcsolatos lobogózási kötelezettségek teljesítését.

[42] A szabályozás két úton korlátozza a homlokzati hirdetőfelületek létesítését és fennmaradását: egyrésztől nem adható közterület-használati hozzájárulás 9 m²-nél nagyobb hirdetőfelület létesítéséhez vagy fenntartásához. 9 m²-nél nem nagyobb hirdetőfelület esetén közterület-használati hozzájárulás iránti kérelmet kell kérni a Fővárosi Önkormányzattól, a hozzájárulás megadása esetén a használatért közterület-használati díjat kell fizetni. Ahogy az fent rögzítésre került, a közterület-használati díjat – annak funkciója miatt – az ellentételezett igénybevétel, mindenekeelőtt a közterület-használat értékéhez kell igazítani az önkormányzatnak. Az értéket befolyásoló tényezők között – egyebek mellett – szerepel a használat módja, időtartama, az elfoglalt terület nagysága és elhelyezkedése [Abh1. Indokolás [41]]. A kérelem elutasítása esetén a rendes közigazgatási jogorvoslatokkal élhet a kérelmező.

[43] A Rendelet 25. § (1) bekezdése szerint a létesítménnyel elfoglalt közterület nagyságának megállapításánál a létesítmény négyzetméterekben számított területét kell figyelembe venni. A közterület horizontális használata esetén nyilvánvaló, hogy a használatba vett közterület mértékének megfelelően a közterület-használat díja is változik. Ugyanez a szabály vonatkozik a közterület vertikális használatára is, amelyet a 25. § (2) bekezdése tesz egyértelművé: hirdetőtábla és hirdetőberendezés esetén annak hirdetőfelületét, a vetített képek és reklámok esetén a vetítéssel érintett négyzetméterben kifejezett felületet, a kivetítő- és videofal-berendezés esetén a képernyő felületét kell számításba venni, míg az óriásplakát, a hirdetőoszlop és a zászló esetében azok darabszámát kell figyelembe venni. A közterület vertikális vetületének használatára vonatkozó szabályok és díjkiszabás kialakítása a „hagyományos” díjszabás alapelveit követi, és a használat mértékének megfelelően differenciált és arányos.

VI. Alaptörvény XII. cikkében meghatározott vállalkozáshoz való jog vélt alaptörvény-ellenes korlátozása

[44] A vállalkozás szabadságának jogát és ennek korlátozását a foglalkozás szabad megválasztásának, illetve gyakorlásának jogához hasonló megfontolások alapján lehet megítélni. Az alkotmánybírói gyakorlat a foglalkozás szabadsága korlátozásának alkotmányosságát annak alapján minősíti, hogy a foglalkozás gyakorlásának feltételeiről avagy a foglalkozás szabad megválasztását kizáró szabályról van-e szó. A vállalkozás joga azonban egy bizonyos, a vállalkozások számára az állam által teremtett jogi és közgazdasági feltételrendszerbe való belépés lehetőségének biztosítását, más szóval a vállalkozóvá válás lehetőségének - esetenként szakmai szempontok által motivált feltételekhez kötött, korlátozott - biztosítását jelenti {3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [154]}.

[45] A vállalkozás szabadságának korlátai jórészt szakmailag és célszerűségi szempontokból indokolhatóak, alapjogi problémát csak a határesetek okoznak {3256/2018. (VII. 17.) AB végzés Indokolás [36]}. Az Alkotmánybírói gyakorlat szerint az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdésében foglalt jog lényegi tartalma kiváltképp akkor sérül, ha a közhatalmi intézkedés a foglalkozás szabad megválasztásának vagy a vállalkozóvá válás jogát meghatározatlan időre teljes egészében elvonja {például: 3076/2017. (IV. 28.) AB határozat, Indokolás [56]}. Az Alaptörvény XII. cikkében biztosított jog tehát nem biztosít alanyi jogot arra, hogy a vállalkozási tevékenységet folyamatosan ugyanolyan vagy a vállalkozó számára egyre kedvezőbb jogi

környezetben végezzék. Az Alkotmánybíróság a vállalkozáshoz való alapjog alkotmányos tartalmának a meghatározása során arra is rámutatott, hogy »[a] vállalkozáshoz való jognak nem tulajdonítható olyan jelentés, amely szerint a már működő vállalkozásokra vonatkozó jogi környezet módosíthatatlan lenne« {282/B/2007. AB határozat, ABH 2007, 2168.; megerősítette a 32/2012. (VII. 4.) AB határozat, Indokolás [161]}. Ez azt is jelenti, hogy az indítványozó sem tarthat igényt arra, hogy közhatalmi intézkedés a vállalkozási tevékenységét semmilyen körülmények között ne érintse, befolyásolja, esetleg gazdasági szempontból hátrányosan érintse.

[46] A vállalkozáshoz való jog „nem abszolútizálható, és nem korlátozhatatlan: senkinek sincs alanyi joga egy meghatározott vállalkozás, sem pedig ennek adott vállalkozási jogi formában való gyakorlásához. Az adott tevékenység gyakorlására vonatkozó feltételek, előírások és tilalmak a vállalkozáshoz való jog korlátozását jelentik, amely korlátozás azonban az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt teszt alkalmazásával igazolható.” {3/2020. (I. 3.) AB határozat, Indokolás [81]}.

[47] A korlátozás szükségessége a tulajdonhoz való jog vélt korlátozásánál ismertettekhez hasonlóan igazolható: a közterület határán álló épület, közterülettel határos homlokzatán kihelyezett reklámberendezés fizikai kiterjedésében eleve benyúlhat a közterületre, de a közterületről biztosan látható, az épületet eltakarja, szükségtelen árnyékot vet, a kilátást elrejtí vagy korlátozza. Azért, hogy a közterületeket rendeltetéseknek megfelelően a köz használni tudja horizontális és vertikális kiterjedésében is, szükséges az ezt akadályozó, elsődlegesen gazdasági érdekeket szolgáló homlokzati reklámok és reklámberendezések olyan mértékű korlátozása, amely a vállalkozó gazdasági érdekeit nem üresíti ki – nem lehetetleníti el teljes mértékben a reklámozás lehetőségét – de keretek közé szorítva lehetővé teszi a közterület mindenki által történő rendeltetésszerű használatát is.

[48] A korlátozás arányossága körében a tulajdonhoz való jog vélt korlátozásánál bemutatott szempontok analógia útján alkalmazhatóak. A közterületi reklám elhelyezésének lehetőségét nem tiltja általános jelleggel, csak észszerű keretek közé szorítja. A díjszabás az igénybe vett terület mértékének megfelelően változó. A jelenlegi szabályozás az indítványozó számára megteremti a közterület reklámcélú használatának lehetőségét, azt nem általános jelleggel, csak bizonyos kereteken túlmenően nem teszi lehetővé. Ebből kifolyólag vállalkozási tevékenységét a Rendelet keretei között végezheti.

[49] A tárgybeli szabályozás – amely a reklámozási tevékenység mint gazdasági tevékenység egy szűk szeletére vonatkozik, azon belül is csak a fentiek szerint szükséges és arányos korlátozást állapít meg – nyilvánvalóan nem tekinthető olyannak, amely a vállalkozás joga alaptörvénybeli védelmét sértené, vagy akár érdemben azzal releváns kapcsolatban hozható lenne.

* * *

[50] A fentiekben bemutatott indokok alapján álláspontom szerint a támadott jogszabályi rendelkezés nem ütközik az Alaptörvény rendelkezéseibe. A rendelkezést az Önkormányzat feladat és hatáskörének keretei között alkotta meg, az sem annak tárgya, sem az abban foglalt méretbeli korlátok, illetve díjfizetési

kötelezettség vonatkozásában nem ütközik az Alaptörvény tulajdonhoz, illetve vállalkozáshoz való jogra vonatkozó rendelkezéseibe, és nem sérti az indítványozók ilyen jogát.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, az elektronikus időbélyegző szerint

Tisztelettel:

Karácsony Gergely
főpolgármester